

Onderwerp: KRW: voortgang maatregelen, tussenevaluatie en actieplan voor aanvullende maatregelen Nummer: 4094	Agendapunt: 7
--	---------------

DB: Ja 09-04-2024	BPL: Ja 24-04-2024	FAZ: Nee	VVSW: Ja 24-04-2024	AB: Ja 08-05-2024
-----------------------------	------------------------------	-----------------	-------------------------------	-----------------------------

Opsteller:	Opdrachtgever: Jelmer Kooistra	Portefeuillehouder: Anja Woortman
-------------------	--	---

Ondersteuning van de afdeling: ☒ Technisch ☒ Juridisch ☐ Financieel ☐ Staf ☒ Communicatie ☐ ICT / Beveiliging
--

Externe betrokkenen:	Reden:
Waterschap Noorderzijlvest	Verdere P-verwijdering rwzi Eelde.
Provincie Drenthe	Grondverwerving tbv hermeanderingsprojecten.

<p>Samenvatting:</p> <p>Volgens Europese Richtlijnen moet in 2027 zowel voldaan worden aan biologische doelen, fysisch-chemische doelen en aan de normen voor de KRW-stoffen in de KRW-waterlichamen. Uit landelijke analyses en uit onze eigen tussenevaluatie blijkt dat naar verwachting in 2027 niet alle KRW-doelen gehaald worden.</p> <p>Het halen van de doelen van de KRW is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van meerdere partijen. Als waterschap hebben we al een forse inspanning gepleegd. We hebben veel inrichtingsmaatregelen genomen (beekherstel, natuurvriendelijke oevers, luwe zones in meren) en knelpunten voor vismigratie opgelost. Ook hebben we maatregelen op rwzi's genomen. Door deze inzet voldoen al acht waterlichamen aan een goede biologische toestand. Dat is meer dan gemiddeld in Nederland.</p> <p>In ons gebied zijn de belangrijkste oorzaken voor het niet halen van de KRW-doelen:</p> <ul style="list-style-type: none">
• Er resteren nog inrichtingsmaatregelen.
• De nutriëntendoelen worden nog niet robuust gehaald.
• Er zijn overschrijdingen van normen van meerdere stoffen. <p>Het afgelopen jaar is er bij waterschappen meer aandacht gekomen voor juridische risico's indien de doelen niet gehaald worden. Ook hebben de noordelijke waterschappen een verzoek tot actualisatie en handhaving gekregen gericht op de lozingsvergunningen, met het oog op de zorg voor de waterkwaliteit van de Waddenzee. Er komt dus meer druk op en aandacht voor de vraag of wij wel alles hebben gedaan wat we kunnen om bij te dragen aan het halen van de KRW-doelen. Minister Harbers heeft in juni 2023 een brief gestuurd naar de Tweede Kamer met daarin het KRW-impulsprogramma. Dit programma moet een versnelling van het KRW-doelbereik opleveren. In dit impulsprogramma zijn landelijke acties en maatregelen opgenomen, maar ook acties voor de waterschappen.</p>
--

In dit bestuursvoorstel worden de volgende zaken aangegeven: - De voortgang van onze geplande KRW-maatregelen.

- De tussenevaluatie van het doelbereik anno 2023 en doorkijk naar 2027.
- De invulling van de acties voor het waterschap binnen het KRW-impulsprogramma.

Om de kans op doelbereik te vergroten en om onze verplichtingen na te komen stellen we voor om extra acties te gaan uitvoeren, aanvullend op de geplande KRW-maatregelen en aanvullend op de al vastgelegde acties in het waterbeheerprogramma.

Dit bestuursvoorstel is vooral een inhoudelijke analyse van de stand van zaken voor de KRW en een doorkijk naar 2027, leidend tot een lijst van noodzakelijke acties. De precieze invulling van deze acties moet nog gaan plaatsvinden. Wanneer blijkt dat er onvoldoende capaciteit of geld is om de acties uit te voeren, zal er voor die actie een apart voorstel over de financiering aan het bestuur worden gedaan.

Duurzaamheidsparagraaf: Nee

Begrotingsaspecten: Nee

AB-voorstel:

- Kennisnemen van de voortgang van de geplande KRW-maatregelen.
- Kennisnemen van de eigen 'Tussenevaluatie KRW-doelbereik 2023'.
- Kennisnemen van voor een bepaalde tijd extra inzet ten behoeve van de actualisatie van vergunningen.
- Instemmen met het 'Actieplan KRW-impulsprogramma Hunze en Aa's'. Uitgangspunt is dat er geen extra middelen en personeel ingezet hoeven te worden. Mocht dit wel het geval blijken te zijn, dan komt dit expliciet terug in het bestuur.

Bijlagen:

- Tussenevaluatie KRW doelbereik 2023 Waterschap Hunze en Aa's.

Ter inzage AB: Nee

Onderwerp(en):

-

Besluit/opmerkingen bestuur:

Paraaf secretaris-directeur:

Inleiding

In 2000 is de Europese Kaderrichtlijn Water door de EU vastgesteld. Het doel van de richtlijn is het verbeteren van de waterkwaliteit van Europese wateren en het voorkomen van achteruitgang van de waterkwaliteit. Tussen 2000 en 2007 is de richtlijn door de lidstaten gezamenlijk uitgewerkt. In 2009 zijn de KRW-waterlichamen, de doelen en de maatregelen vastgesteld, waarna de maatregelen uitgevoerd moesten worden. De richtlijn geeft aan dat vanaf 2009 de waterkwaliteit niet achteruit mag gaan en in 2015 is daar de eis tot verbetering bijgekomen. In de richtlijn staat dat in 2015 de doelen voor de KRW bereikt moeten zijn, maar er was de mogelijkheid om het doelbereik twee maal zes jaar (tot en met 2027) te faseren op basis van uitzonderingsbepalingen betreffende technische onhaalbaarheid, natuurlijke omstandigheden of financiële haalbaarheid. Van deze mogelijkheid is door alle waterschappen en Rijkswaterstaat gebruik gemaakt.

Nu 2027 dichterbij komt moeten alle afgesproken maatregelen voor die tijd uitgevoerd zijn. In 2027 kan het doelbereik alleen nog maar gefaseerd worden met de uitzonderingsbepaling 'natuurlijke omstandigheden' (bijvoorbeeld omdat biologische groepen na een maatregel meer tijd nodig hebben om zich te ontwikkelen). Dit betekent dat de druk om alle maatregelen uitgevoerd te hebben en de doelen te bereiken groter is geworden. Ook is er meer aandacht voor de vraag of al het mogelijke is gedaan om de doelen te behalen.

Het afgelopen jaar is er meer aandacht ontstaan voor juridische risico's voor de waterschappen wanneer de doelen niet gehaald worden. De noordelijke waterschappen hebben een verzoek tot actualisatie en handhaving gekregen gericht op de lozingsvergunningen met het oog op de zorg voor de waterkwaliteit van de Waddenzee. Er komt dus ook op deze manier meer druk op en aandacht voor de vraag of we ons als waterschap voldoende hebben ingespannen voor de KRW.

Landelijke evaluaties laten zien dat het zeer waarschijnlijk is dat vrijwel nergens de KRW-doelen gehaald worden in 2027. Om het doelbereik te vergroten, heeft minister Harbers daarom in juni 2023 een brief naar de Tweede Kamer gestuurd, waarin een KRW-impulsprogramma is aangekondigd. In dit impulsprogramma staan diverse extra acties, waaronder acties voor de waterschappen.

In dit bestuursvoorstel geven we een overzicht van de voortgang van de afgesproken maatregelen, een tussenevaluatie van de huidige toestand en het verwachte doelbereik in 2027. Ook gaan we in op de acties die we nemen ten behoeve van het KRW-impulsprogramma. Deze acties vormen samen het 'actieplan KRW-impulsprogramma'. Met deze acties neemt het waterschap haar eigen verantwoordelijkheid. In het landelijke KRW-impulsprogramma zijn ook de benodigde acties voor andere partijen opgenomen.

Doelen van de KRW

Om de discussie over het halen van de KRW-doelen te kunnen voeren, is het van belang om te begrijpen hoe de systematiek van de KRW in elkaar zit. Er wordt onderscheid gemaakt tussen het halen van een goede ecologische toestand en een goede chemische toestand. De chemische toestand wordt bepaald door de normen voor de prioritare stoffen. Deze stoffen hebben een Europese norm en zijn dus in ieder Europees land gelijk. Voor het halen van de ecologische doelen, moeten de biologische doelen worden gehaald (zowel algen, waterplanten, waterdiertjes

én vis moeten voldoen aan het doel). Maar ook de ondersteunende parameters voor fysische chemie en de specifiek verontreinigende stoffen moeten allemaal voldoen aan de doelen en normen. Anders wordt de biologie niet stabiel geacht en wordt de beoordeling van biologie van goed naar matig bijgesteld.

Hieronder is een overzicht opgenomen van de parameters die in de KRW beoordeeld worden.

Ecologische toestand

- Biologie (algen, waterplanten, waterdierpjes, vis)
- Fysische chemie (nutriënten (fosfaat/stikstof), chloride, zuurgraad, doorzicht, temperatuur, zuurstof)
- Specifiek verontreinigende stoffen (77 stoffen met Nederlandse norm)

Chemische toestand

- Prioritaire stoffen: 45 stoffen met EU-norm

Wat hebben we tot nu toe gedaan

In de eerste planperiode (2010-2015) lag de focus vooral op de uitvoering van inrichtingsmaatregelen, naast het uitvoeren van maatregelen op de rwzi's, baggeren en het saneren van overstorten. Bij de analyse voorafgaande aan het eerste stroomgebiedsbeheerplan kwam namelijk naar voren dat de belangrijkste belemmering voor een goede biologische toestand de inrichting van onze watersystemen was. Harde oevers en kunstmatige hydromorfologie beperkten de omstandigheden waarin gewenste dieren en planten zouden kunnen opgroeien, zodat de inrichtingsmaatregelen zoals hermeandering van de beken, herstel van de dynamiek van de beken, verwijderen van barrières voor vismigratie en de inrichting van de oevers als eerste aangepakt moesten worden. In de eerste planperiode was de monitoring nog niet opgeschaald naar alle waterlichamen, was er een gering aantal meetpunten per waterlichaam en werden slechts een beperkt aantal stoffen gemeten.

Ook in de tweede planperiode (2016-2021) gingen we vooral door met de inrichtingsmaatregelen. Omdat we in 2014, 2015 en 2016 een toename van de nutriëntengehalten en dus achteruitgang zagen, hebben we de monitoring uitgebreid en zijn we gestart met het opstellen van nutriënten balansen (waar komen in welke hoeveelheden de nutriënten vandaan). In die periode zijn we op meer plaatsen zowel biologie als nutriënten gaan meten en is ook de monitoring van de stoffen uitgebreid. Nadat we een aantal jaren intensiever hadden gemeten, konden we in 2018-2020 uitgebreide watersysteemanalyses uitvoeren. Dit heeft geleid tot meer inzicht in het biologisch functioneren van de waterlichamen en aanvullende maatregelen voor de aanpak van de nutriënten op de rwzi's. Dit inzicht heeft op sommige plaatsen geleid tot een technische aanpassing van de doelen op basis van een betere inschatting van de uitgangstoestand en het effect van de maatregelen. Ook zijn we gestart met onderzoeken naar de normoverschrijdingen van stoffen.

In de derde planperiode (2022-2027) voeren we het resterende deel van de inrichtingsmaatregelen uit. We hebben dan in totaal 116 km aan beken hersteld, 60 km natuurvriendelijke oevers aangelegd en 120 knelpunten voor vismigratie opgelost. Uit de metingen blijkt duidelijk dat de biologische toestand verbetert als de inrichtingsmaatregelen zijn afgerond. Maar het wordt ook steeds duidelijker dat met name de overschrijding van de normen van de stoffen een uiteindelijk doelbereik in de weg staan. Er komt veel meer aandacht voor de stoffen en meer aandacht voor eventuele juridische risico's die we gaan lopen wanneer we deze normen niet gaan halen. Ook wordt duidelijk dat er een groot verschil is in het halen van de normen voor fosfaat en stikstof tussen een nat en een droog jaar. Het blijkt dat we de nutriëntendoelen niet robuust halen, omdat

de toestand kan verschillen van jaar op jaar. Ook het biologische doelbereik is, mede hierdoor, nog niet altijd even robuust.

Samengevat betekent dit dat de focus in de loop van de tijd is veranderd:

2010-2015: Vooral uitvoering van de maatregelen en beperkt monitoring.

2016-2021: Uitvoering inrichtingsmaatregelen, uitbreiding monitoring (biologie, nutriënten en stoffen), nutriëntenbalansen maken, systeemanalyses uitvoeren, technische doelaanpassing en aanvullende maatregelen.

2022-2027: Restant inrichtingsmaatregelen, veel meer aandacht voor de stoffen en de juridische risico's, tussenevaluatie.

Voortgang van de KRW-maatregelen bij waterschap Hunze en Aa's 2022-2027

Volgens de richtlijnen van de KRW zijn de lidstaten verplicht de geplande maatregelen uit de stroomgebiedsbeheerplan uiterlijk in 2027 uit te voeren. Om dit goed in de gaten te houden wordt jaarlijks gerapporteerd over de voortgang aan het bestuur. De voortgang wordt ook gebundeld per stroomgebied jaarlijks gerapporteerd aan de Tweede Kamer. In onderstaande tabel is de voortgang van de verplichte maatregelen voor 2022-2027 aangegeven.

Maatregel	Opgave 2022- 2027	Gereed dec 2023	Verwachting voor eind 2027	Opmerking over Stand van zaken dec 2023
Beekherstel/hermeandering Totale KRW opgave: 116 km	27 km	4 km gereed 1,2 km in uitvoering 2 km planvorming gereed, uitv 2024	Naar verwachting is niet alles gereed	De benodigde grondverwerving is voor 21,3 km nog onzeker
Vispassages Totale KRW opgave: 120 stuks	11	2	Naar verwachting is niet alles gereed	Vispassages zijn onderdeel van beekherstel, dus samenhang met vorige punt.
Natuurvriendelijke oevers Totale KRW-opgave: 60 km	14,5	3 km	gereed	3 km Noordwillemskanaal gereed, moet nog 2,5 km. Kanalen Hunze/ Veenkoloniën 9 km in voorbereiding
Optimalisatie natuurvriendelijke oevers	1	1 deels gereed	gereed	In kanalen Duurswold gereed, in Noordwillemskanaal in voorbereiding
Inrichting moeraszone Zuidlaardermeer (ZLM)		1 deels gereed	gereed	1 ^e deel in uitvoering, 2 ^e deel in voorbereiding
Inrichting oevers Oldambtmeer	1	In voorbereiding	gereed	Plan is besproken met omgeving
Aanleg luwe zone meren - Hondshalstermeer (HHM) - Zuidlaardermeer (ZLM)	2	HHM gereed ZLM in voorbereiding	gereed	Hondshalstermeer is gereed. Zuidlaardermeer nog onvoldoende draagvlak, er is urgent voortgang nodig

Optimalisatie rwzi's	2	1	gereed	rwzi Gieten is gereed, rwzi Assen: besluit genomen (zie hierna).
Onderzoek en aanpak overige rwzi's	1	In voorbereiding	gereed	Onderzoek afgerond, DB heeft ingestemd met extra defosfatering (Veendam, Scheemda en Assen, zie vorige).
Bronnenanalyse en aanpak ammonium	1	In uitvoering	Bronnenanalyse Is dan gereed Aanpak is afhankelijk van landelijke acties	Bronnenanalyse is gereed, aanpak puntbronnen is in uitvoering, aanpak diffuse bronnen via landelijk beleid
Bronnenanalyse en aanpak overschrijdende stoffen	1	In uitvoering	Bronnenanalyse Is dan gereed Aanpak is afhankelijk van landelijke acties	Is gekoppeld aan landelijke analyse, verwachting dat bronnenanalyse in 2024 gereed
Toxiciteitsonderzoek	1	In uitvoering	gereed	Lopend onderzoek
Intensivering handhaving	1	gereed	gereed	Er is in 2018 2fte bijgekomen, pas in 2021 opgevoerd als KRW maatregel
Onderzoek plantengroei Schildmeer	1	In uitvoering	gereed	In 2024 gereed
Onderzoek effect beekbodemverhoging Drentsche Aa	1	In uitvoering	gereed	Meetprogramma is in uitvoering, evaluatie in 2026 en 2027
Onderzoek en uitzetten vissen en macrofauna Ruiten Aa	1	In voorbereiding	gereed	Eerste uitzetting verwacht in 2025
Verbetering bereikbaarheid vis Oldambtmeer	1	Deels gereed	gereed	Dit gebeurt via aangepast sluisbeheer is deels al in uitvoering
Aangepast onderhoud	322 km	280 km	Hangt af van hermeandering	Na aanleg van een nvo of een hermeandering is er aangepast onderhoud

Veel geplande maatregelen zijn al uitgevoerd of zijn in uitvoering. De volgende maatregelen vragen nog aandacht:

- Hermeandering in de Drentsche Aa (5 km) en de Hunze (16,3 km). Er zijn zes trajecten waarvoor de grondverwerving nog niet rond is en waarvan het de vraag is of dit tijdig (uiterlijk 2027) gaat lukken. In 2024 wordt landelijk uitgezocht wat de mogelijkheden zijn om te versnellen. Als een partij (juridische) mogelijkheden heeft en deze niet toepast, is er een risico op ingebrekestelling. Dit is zeer zorgelijk omdat deze maatregelen noodzakelijk zijn voor doelbereik in deze beken en omdat we ons hiertoe verplicht hebben.

- De aanleg van de luwe zones in het Zuidlaardermeer. Er moet nog voldoende draagvlak verkregen worden bij de gebruikers en ondernemers rondom het meer. Deze maatregel is essentieel voor het halen van de doelen in het Zuidlaardermeer.
- Aangepast onderhoud na aanleg van de natuurvriendelijke oevers of de hermeanderingen. Deze aangepaste manier van onderhoud vraagt veel tijd en aandacht. Ook de steeds grotere aanwezigheid van exoten bemoeilijkt het behoud van een goede ecologische toestand voor de KRW.

Tussenevaluatie van het KRW-doelbereik

In 2024 wordt een landelijke tussenevaluatie uitgevoerd waarin wordt ingeschat of in 2027 de doelen gehaald worden. Hiervoor worden landelijke modellen gebruikt. Onze ervaring met de landelijke modellen is dat het doelbereik voor onze waterlichamen veelal niet goed wordt ingeschat. Dit komt doordat er landelijk een grove schematisering wordt gebruikt. Ook speelt het feit dat wij aan het einde van een aanvoerroute liggen en fouten in andere wateren bij ons doorwerken. Om die redenen zijn we al in 2023 gestart met onze eigen tussenevaluatie. Als bijlage bij dit bestuursvoorstel is de rapportage van de eigen tussenevaluatie opgenomen. De tussenevaluatie is conform de landelijke tussenevaluatie gebaseerd op de meetgegevens tot en met 2022. Dat wordt de toestand 2023 genoemd.

Biologie

In de toestand 2023 voldoet de helft van de waterlichamen aan het biologische doel. Dit betekent dat in acht waterlichamen de doelen voor alle vier de biologische elementen worden gehaald. Het percentage doelbereik ligt elders in Nederland meestal lager. Dat het doelbereik relatief hoog is, is vooral het gevolg van het feit dat wij al veel maatregelen hebben uitgevoerd. Voor de biologie zien we een duidelijk positief effect van de inrichtingsmaatregelen. In zes waterlichamen zijn nog niet alle inrichtingsmaatregelen afgerond (Drentsche Aa, Hunze, Zuidlaardermeer, Oldambtmeer, kanalen Hunze Veenkoloniën en Noordwillemskanaal). Hier verwachten we nog een verbetering van de waterkwaliteit na uitvoering van de inrichtingsmaatregelen.

Met name de kanalen scoren goed wat betreft biologie. Deels komt dit omdat daar vrijwel alle inrichtingsmaatregelen al gereed zijn. Anderzijds zijn de maatregelen voor deze kunstmatige wateren wat soepeler dan voor de van oorsprong natuurlijke beken en meren. In kanalen Hunze-Veenkoloniën voldoen de algen nog niet door te hoge nutriëntenbelasting. Deze zal deels nog afnemen door optimalisatie van de fosfaatverwijdering van onze rwzi's. We verwachten dat hier het algendoel wordt gehaald in 2027, maar het is niet zeker of dat doelbereik robuust is. De algen voldoen in het Noordwillemskanaal nog niet robuust aan het doel vanwege de te hoge fosfaatbelasting. De visscore voldoet in kanalen Duurswold maar net aan het doel. Hier is nog geen sprake van een robuust doelbereik.

In geen van de meren wordt voldaan aan het biologisch doel. In het Hondshalstermeer zijn de maatregelen in 2020 afgerond en zien we een verbetering optreden. Hier verwachten we dat in 2027 het biologische doel wordt bereikt. We verwachten dat ook het Schildmeer in 2027 voldoet aan de biologische doelen. In het Zuidlaardermeer staan nog enkele maatregelen gepland, waarvan een verbetering in de waterkwaliteit wordt verwacht. In het Oldambtmeer is sinds haar ontstaan in 2007 een natuurlijke ontwikkeling opgetreden. Dit leidt tot een lage biomassa aan vis en een lage score voor de KRW.

Van de vijf beken voldoen er twee beken aan het biologische doel (Westerwoldse Aa Noord en Mussel Aa Pagediep). De Drentsche Aa zit dicht tegen doelbereik aan. Met de uitvoering van de geplande maatregelen zullen hier naar verwachting de biologische doelen worden gehaald in 2027. In de Hunze moeten nog vele inrichtingsmaatregelen (hermeandering) worden genomen. In de Westerwoldse Aa Zuid is het visdoel te hoog ingeschat. Hier zal nog een maatregel genomen worden om gewenste vis (serpeling) uit te zetten, maar ook hier is waarschijnlijk een technische aanpassing van het doel voor vis onvermijdelijk.

We verwachten dat we in 2027 in 12 van de 16 waterlichamen zullen voldoen aan het biologische doel, omdat we verwachten dat de acht waterlichamen die al voldoen worden uitgebreid met de Drentsche Aa, kanalen Hunze-Veenkoloniën, het Schildmeer en het Hondshalstermeer.

Voor het doelbereik van de resterende meren en beken lijkt het nodig dat het doel voor vis technisch wordt aangepast vanwege een betere inschatting van het effect van de maatregelen en de trage reactie van de visstand die onvoldoende is meegenomen in de werking van de huidige maatlat. Dit is alleen toegestaan als alle geplande maatregelen zijn uitgevoerd. Ook om deze reden is het cruciaal dat alle geplande maatregelen worden uitgevoerd.

Voor drie waterlichamen (Zuidlaardermeer, Westerwoldse Aa Zuid/Ruiten Aa en het Oldambtmeer) verwachten we dat we na het nemen van alle maatregelen (en het aanpassen van het visdoel) pas ná 2027 zullen voldoen aan het doel voor biologie. Hiervoor zal er een beroep gedaan moeten worden op een uitzonderingsartikel van de KRW: fasering van doelbereik op basis van natuurlijke omstandigheden (de biologie vraagt tijd om zich te ontwikkelen).

Omdat het zeer onzeker is of in de Hunze alle inrichtingsmaatregelen kunnen worden uitgevoerd door problemen met grondverwerving, is de verwachting dat in de Hunze het doel niet wordt gehaald, ook niet in de jaren direct na 2027.

Op voorwaarde dat alle geplande inrichtingsmaatregelen daadwerkelijk worden uitgevoerd (en het visdoel technisch wordt aangepast), zullen we naar verwachting in vrijwel alle waterlichamen (op termijn) voldoen aan het biologische doel. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat sommige biologische onderdelen heel dicht bij de doelgrens liggen. De waarden voldoen nog niet echt robuust en kunnen dus ook in sommige jaren onder het doel vallen.

Fysische chemie

In 2023 vinden we de volgende elementen die niet voldoen bij de fysisch-chemische toestand van de waterlichamen:

- fosfaat in Noordwillemskanaal, Mussel Aa/Pagediep, Hondshalstermeer en Zuidlaardermeer
- Stikstof in Hondshalstermeer en Zuidlaardermeer, Schildmeer en Westerwoldse Aa Noord
- zuurstof in Mussel Aa/Pagediep en de Drentsche Aa
- chloride in kanalen Oldambt
- doorzicht in Zuidlaardermeer

Volgens de KRW-methodiek in Nederland hoeft slechts één van de nutriënten (fosfaat of stikstof) te voldoen aan het KRW-doel. Dit betekent dat in het Hondshalstermeer en het Zuidlaardermeer in elk geval één van beide nutriënten moet verbeteren. We richten ons hierbij vooral op de verbetering van het fosfaatgehalte, omdat deze het meest sturend is voor de biologie. Het

fosfaatgehalte in het Zuidlaardermeer zal afnemen na de extra fosfaatverwijdering die bij rwzi Gieten in 2022 is gerealiseerd. Ook de verwachte inrichting van de moeraszones langs het meer en de inrichtingsmaatregelen in de Hunze dragen hieraan bij. Het fosfaatgehalte in het Hondshalstermeer ligt net boven de norm. Hier wordt verwacht dat na de landelijke maatregelen (bufferstroken en vanggewassen en het aanwijzen van de NV-gebieden) het doel weer wordt gehaald. Het is echter niet zeker of dit een voldoende robuust resultaat is.

Voor de verdere verlaging van het fosfaatgehalte in het Noordwillemskanaal (nodig om de algenconcentratie robuust te laten voldoen aan het doel) is naast de al geplande optimalisatie van de fosfaatverwijdering op rwzi Assen ook een verdere P-verwijdering op rwzi Eelde van Noorderzijlvest noodzakelijk.

Het doorzicht in het Zuidlaardermeer zal toenemen na de aanleg van de luwe zone, maar het is de vraag of dit al voor eind 2027 het geval is. Wanneer dat niet het geval is zal gebruik gemaakt moeten worden van de uitzonderingsbepaling natuurlijke omstandigheden.

Het lage zuurstofgehalte in de Drentsche Aa lijkt een lokaal probleem in kleine gestuwde delen, waar geen tot weinig stroming is. Hier gaan we onderzoeken of dit probleem met aangepast onderhoud (bijvoorbeeld extra baggeren) te verhelpen is. Het niet halen van het zuurstofgehalte in de Mussel Aa/Pagediep lijkt een structureel probleem, waarbij ook geen zicht is op maatregelen. Bij dit waterlichaam lijkt een zuurstofdoel van een sloot meer passend. We stellen voor om het zuurstofdoel technisch aan te passen.

De overschrijding van het chloridegehalte in Kanalen Oldambt wordt veroorzaakt door de sterke invloed van zoute kwel in dit laag gelegen watersysteem. Hierdoor is ook het chloridegehalte in het Hondshalstermeer regelmatig overschrijdend. Voor deze waterlichamen gaan we voorstellen het chloridedoel aan te passen.

In extreem natte of droge jaren kunnen de nutriëntengehalten sterk afwijken van andere jaren. Wij spreken dan over dat de doelen niet robuust gehaald worden. Het is zeer goed mogelijk dat in de komende jaren meer overschrijdingen worden aangetroffen.

Stoffen

In 2023 zijn er in alle waterlichamen stoffen aanwezig in concentraties hoger dan de norm. Het gaat voornamelijk om ammonium, zware metalen, bestrijdingsmiddelen en een aantal zogenoemde alomtegenwoordige stoffen. Deze stoffen kunnen een negatieve invloed hebben op het behalen van de biologische doelen en overschrijdingen van de normen zijn daarom niet toegestaan. De voornaamste bronnen zijn de rwzi's (indirecte lozingen), de land- en tuinbouw en de bodem. De overschrijdende stoffen zijn niet uniek voor ons beheergebied, ze overschrijden ook in andere delen van Nederland of in heel Nederland. Onderzoek en aanpak vinden daarom veelal plaats op landelijk niveau. Op dit moment lopen er nog twee landelijke onderzoeken voor metalen en ammonium. Deze worden in 2024 afgerond. Daarnaast is vanuit de KRW-impuls een landelijke werkgroep opgericht die bezig is om (aanvullende) maatregelen te inventariseren en deze vervolgens in uitvoering zal proberen te brengen. Het doel is uiteraard om voor zoveel mogelijk stoffen aan de norm te gaan voldoen in 2027 óf in ieder geval de maatregelen in gang gezet te hebben. Ondanks de landelijke en eigen inzet (zie onderwerpen actieplan) zijn naar verwachting ook na 2027 enkele stoffen normoverschrijdend aanwezig.

Kortom

In de bijgevoegde tussenevaluatie is per waterlichaam uitgebreid beschreven hoe de biologie en de fysische chemie zich ontwikkelen en wat wij verwachten aan doelbereik in 2027. Ook is in een apart hoofdstuk per groep stoffen de bron en het handelingsperspectief en de verwachting voor 2027 beschreven.

Samengevat zullen naar verwachting in 2027 niet alle waterlichamen voldoen aan de KRW-doelen. Met name voor de stoffen zal naar alle waarschijnlijkheid nog een aantal overschrijdingen aanwezig zijn. Voor de biologie is het doelbereik afhankelijk van of alle maatregelen zijn uitgevoerd, we een nieuw doel voor vis hebben afgeleid en of er voor een aantal waterlichamen gebruik gemaakt kan worden van de uitzonderingsbepaling 'natuurlijke omstandigheden'.

Met name het robuust halen van de biologische en de nutriëntendoelen is nog een opgave. Het is te verwachten dat onder extreem droge of natte omstandigheden een achteruitgang van de toestand mogelijk is. Er wordt in het KRW-impulsprogramma (zie verder) uitgezocht wat de juridische consequenties daarvan zijn.

De verwachting dat niet alle KRW-doelen gehaald gaan worden, komt overeen met het landelijke beeld.

KRW-impulsprogramma

Om het landelijke doelbereik te vergroten en om de overheden te wijzen op hun verplichtingen heeft de minister aan de Tweede Kamer een KRW-impulsprogramma gepresenteerd

Het impulsprogramma is onderverdeeld in zeven landelijke actielijnen. Die actielijnen zijn gegroepeerd onder drie sporen, namelijk Uitvoering, Tussenevaluatie en Verantwoording.

Actielijnen onder spoor 1: Uitvoering

1. *bewaken van de uitvoering van eerder afgesproken maatregelen*
2. *verdere uitwerking van ruimtelijke maatregelen*
3. *intensivering van maatregelen voor stoffen*
4. *inzet op verdere verankering van afspraken in regelgeving*

Actielijnen onder spoor 2: Tussenevaluatie

5. *bepalen toestand, prognose en resterend handelingsperspectief*

Actielijnen onder spoor 3: Verantwoording

6. *voorbereiding op de verantwoording en motivering van uitzonderingen in 2027*
7. *voorkomen van en voorbereiden op rechtszaken in Nederland*

Voor al deze actielijnen zijn er naast landelijke activiteiten ook acties die de waterschappen moeten oppakken.

Hieronder worden de actielijnen kort besproken en wordt met name in gegaan op de acties waar het waterschap verantwoordelijkheden heeft. Deze acties samen vormen het voorstel voor ons 'actieplan KRW-impulsprogramma'.

Landelijke Actielijn 1. Bewaken van de uitvoering van eerder afgesproken maatregelen

Er is landelijke grote druk om vóór het einde van 2027 alle KRW-maatregelen uitgevoerd te hebben. In de KRW-impuls is de inzet om alle obstakels voor realisatie weg te nemen. Sinds 2023 wordt landelijk op bestuurlijk niveau de voortgang van alle maatregelen in de gaten gehouden. Hiervoor is een landelijk dashboard opgesteld. Dit dashboard:

- biedt inzicht in de voortgang;
- geeft aan voor welke maatregelen de verschillende partijen risico's voorzien op niet-tijdige uitvoering;
- en geeft aan wat die risico's zijn.

Vervolgens kijken de partijen gezamenlijk naar wat gedaan kan worden om deze knelpunten weg te nemen.

Wij hebben aangegeven dat wij risico's voorzien op niet-tijdige uitvoering van een aantal hermeanderingsmaatregelen in de Drentsche Aa en de Hunze door onvoldoende grondverwerving. Ook is er een risico voor de niet-tijdige uitvoering van de luwe zone in het Zuidlaardermeer door onvoldoende draagvlak. We zijn juridisch verplicht om te kijken naar eventuele alternatieve maatregelen of deelmaatregelen. Per project moet uitgezocht worden welke alternatieven er zijn en of het waterschap en de provincie wel alle mogelijke juridische mogelijkheden hebben benut en andere partijen wel voldoende heeft aangesproken.

Bij Hunze en Aa's zijn er in totaal zes deelgebieden waar we een risico hebben op het niet tijdig kunnen uitvoeren van hermeanderingsmaatregelen door lastige grondverwerving. Deze KRW-maatregelen zijn hier gekoppeld aan andere opgaven, zoals opgaven van water bovenstrooms vasthouden en aan de inrichting van de NNN of N2000 gebieden.

In dit actiepunt wordt gekeken wat er nodig is om de maatregelen, al dan niet suboptimaal of met een alternatief en eventueel los van de integrale uitvoering, op tijd (dus voor eind 2027) uitgevoerd te krijgen.

Actie 1 Hunze en Aa's: Tijdige uitvoering hermeandering/grondverwerving.

Landelijke Actielijn 2. Verder uitwerking van ruimtelijke maatregelen

In de zomer 2023 hebben de provincies de eerste versies van de Provinciale Plannen Landelijk Gebied (PPLG's) aangeleverd in het kader van het Nationale Programma Landelijk Gebied (NPLG).

Deze actielijn is bedoeld om ervoor te zorgen dat de KRW-maatregelen goed verankerd zijn in de gebiedsplannen en dat er geen ruimtelijke maatregelen komen die tot een achteruitgang van de KRW kunnen leiden. We zijn als waterschap sterk betrokken bij de processen voor het NPLG in Groningen en Drenthe. In die processen bewaken wij het doelbereik voor de KRW en brengen wij onze waterkwaliteitskennis in.

Actie 2 Hunze en Aa's: Bewaken van KRW-belangen in PPLG.

Landelijke Actielijn 3: Intensivering van maatregelen van de stoffen

Er zijn in de huidige stroomgebiedsbeheerplannen en in het huidige landelijk beleid al veel maatregelen opgenomen om de belasting met stoffen terug te dringen. Ook in ons waterbeheerprogramma en in onze KRW-maatregelen hebben we al maatregelen opgenomen om te kijken naar de bronnen van de overschrijdende stoffen, of de invloed van de stoffen in de aanvoerroutes. Zo hebben we een maatregel opgenomen in ons waterbeheerprogramma met betrekking tot de afwenteling op andere waterlichamen (bijvoorbeeld de Eems-Dollard) en we nemen al fosfaatreducerende maatregelen op onze rwzi's.

Omdat uit alle onderzoeken naar voren komt dat de huidige maatregelen niet voldoende zijn om de doelen voor de stoffen te halen, zijn er in deze actielijn van het KRW-impulsprogramma extra maatregelen opgenomen om de overschrijdingen van de stoffen terug te dringen. Een aantal acties wordt landelijk uitgevoerd, zoals onderzoeken naar de bronnen van stoffen en het handelingsperspectief, afspraken maken met producenten, afspraak maken met de landbouw via het DAW en afspraken maken over betere afstemming van de toelating en gebruik van stoffen en de waterkwaliteitsproblemen. Er zijn echter ook acties die de waterschappen kunnen en moeten uitvoeren om overschrijdingen terug te dringen en om niet in gebreke gesteld te kunnen worden. Deze zijn hieronder toegelicht.

a. Actualisatie van de lozingsvergunningen

Het waterschap is bevoegd gezag voor de directe lozingen op het oppervlaktewater. Het waterschap is wettelijk verplicht om verleende vergunningen voor lozingen regelmatig te actualiseren. Deze actie vraagt veel tijd en het is door capaciteitsproblemen niet gelukt om bij te blijven. Wij hebben de controle van de lozingsvergunningen niet opgenomen als verplichte KRW-maatregel (Rijkswaterstaat heeft dat wel gedaan). Om niet in gebreke gesteld te worden, is het nodig om de actualisatie wel te doen. Het doel van het waterschap is om in 2024 de actualisatie van de vergunningen uit te voeren. Hiervoor wordt extra capaciteit ingehuurd. Het waterschap heeft in 2023 in haar beheergebied ongeveer 100 bedrijven die via een lozingsvergunning direct op het oppervlaktewater lozen. Deze vergunningen zullen opnieuw worden doorgelicht op alle KRW-stoffen, nutriëntendoelen en chloridenormen voor de KRW. Vanuit de lozingseisen zal ook worden gekeken naar de lijst met Zeer Zorgwekkende Stoffen. We willen algemene regels voor lozingen van wasplaatsen op oppervlaktewater opnemen in de waterschapsverordening. Daarmee komen de lozingsvergunningen hiervan te vervallen. Lozingen die onder algemene regels vallen (Besluit activiteiten leefomgeving en onze waterschaps-verordening) moeten ook worden getoetst of ze conform de KRW zijn. Dit gaat pas later, in 2025 en 2026, gebeuren.

Actie 3 Hunze en Aa's: Actualisatie van de lozingsvergunningen.

b. Gebiedsgericht toezicht directe lozingen en controle voor actualisatie van de vergunningen.

Voordat de vergunningen geactualiseerd kunnen worden, worden ze gecontroleerd. Bij die controle wordt gekeken naar de gebruikte grondstoffen, additieven en reinigingsmiddelen, productieprocessen en best beschikbare technieken om de eventuele lozingen van (andere) KRW stoffen te kunnen bepalen, aanvullend op de stoffen waarvoor de vergunning eerder is

aangevraagd en verleend. Daarnaast wordt een overzichtskaart (waterkwaliteitskaart) gemaakt van de overschrijdingen van de KRW-stoffen in het oppervlaktewater en de bedrijven die deze stoffen mogelijk lozen. Deze kaart zal gebruikt worden voor de actualisatie van de vergunningen. Door de waterkwaliteitskaart wordt inzicht verkregen in waar in het gebied en op welke branches/bedrijven toezicht en handhaving moet worden ingezet om effecten van lozingen op oppervlaktewater te verminderen en de chemische toestand te verbeteren. Dit zal richtinggevend zijn voor de uit te voeren bedrijfscontroles komende jaren (gebiedsgericht toezicht).

Actie 4 Hunze en Aa's: Controles uitvoeren ten behoeve van actualisatie vergunningen en invulling geven aan gebiedsgericht toezicht.

c. Meer aandacht voor stoffen die uit de rwzi komen

Lozingen vanuit de rwzi's worden volgens de geldende regelgeving momenteel alleen getoetst op nutriënten (N&P) en onopgeloste stoffen. Vervolgens wordt de procesvoering daarop ingesteld. De meeste rwzi's vallen onder algemene regels en hebben geen vergunning nodig. Sinds 1-1-2024 zijn lozingen van rwzi's, waar afvalwater/afvalstoffen van derden worden verwerkt (Assen, Scheemda en Veendam), vergunningplichtig. Dit zijn zogenaamde IPPC-installaties. De vergunningen moeten voor 1-1-2026 worden verleend.

Voor rwzi's die onder algemene regels vallen, geldt dat wel bekeken moet worden wat de invloed van het effluent is op de doelen van het ontvangende KRW-waterlichaam. Voor de rwzi's Veendam, Scheemda en Assen is bekend dat deze een grote bijdrage leveren aan het nutriëntengehalte in het ontvangende water. In het DB van 12 maart 2024 is besloten om hier extra in te zetten op chemisch defosfateren.

De laatste jaren is er steeds meer kennis over en aandacht voor andere stoffen (bv chemische stoffen, metalen) die uit rwzi's komen. De emissie van deze stoffen kan een probleem vormen voor het bereiken van de KRW-doelen. Daarom gaan we in 2024 zogenaamde immisietoetsen uitvoeren voor de rwzi's. Om deze toetsen goed uit te voeren, zijn extra metingen nodig in het effluent van de rwzi's, naast de KRW-stoffen die we al standaard meten. Voor 2024 is als eerste het doel om te bepalen hoe groot de bijdrage vanuit de rwzi's is. Om de bijdrage te kunnen bepalen worden ook balansberekeningen uitgevoerd.

Naast onze eigen rwzi's zijn er drie rwzi's van Noorderzijvest die hun effluent direct lozen op ons watersysteem. Het gaat om de rwzi's van Eelde, Garmerwolde en Delfzijl. Ook de lozingen van deze rwzi's zullen samen met waterschap Noorderzijvest worden bekeken.

Uit de water- en stoffenbalansen blijkt dat rwzi Eelde een substantiële bijdrage levert aan de belasting van het Noord-Willemskanaal. Verdergaande fosfaatverwijdering in dit effluent is nodig om de doelen in het Noord-Willemskanaal te halen. Hierover zijn in 2023 ambtelijke gesprekken gestart. In het DB van 12 maart 2024 is besloten om deze gesprekken op managementniveau en bestuurlijk niveau te vervolgen.

Uiteindelijk is het belangrijk dat niet alleen wordt gekeken naar de lozingen, maar ook naar de bron. Als bronnen bekend zijn, kan hierop gestuurd worden via de indirecte lozingsvergunningen en via bronaanpak in de keten of via maatregelen op de rwzi's. Voor indirecte lozingen zijn wij geen bevoegd gezag.

Actie 5 Hunze en Aa's: Analyse lozing van KRW-stoffen door rwzi's.

- d. *Verkennen van de noodzaak en de mogelijkheden voor maatwerkregels ten behoeve van het bereiken van KRW-doelen.*

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2024 verkreeg het waterschap meer bevoegdheden om regels op te stellen aanvullend of afwijkend op het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) en de bruidsschat voor waterschappen. Deze regels, ook wel maatwerkregels genoemd, moeten worden opgenomen in de waterschapsverordening.

Maatwerkregels bieden de mogelijkheid om specifieke, regionale of branche-gerelateerde kwesties te reguleren die niet op landelijk niveau spelen. Voor landelijke problemen zou het Rijk aanvullend, generiek beleid moeten opstellen.

Het opstellen van maatwerkregels kan enkel voor zaken waarvoor het waterschap bevoegd gezag is. Het waterschap is bevoegd gezag als het gaat om directe lozingen op oppervlaktewateren.

In het kader van deze nieuwe mogelijkheden wordt momenteel overwogen om maatwerkregels in te voeren ter bescherming van de oppervlaktewaterkwaliteit ten behoeve van de oppervlaktewaterwinning voor drinkwater vanuit de Drentsche Aa. Er wordt nog onderzocht of de maatwerkregels van het waterschap het juiste instrument zijn om deze bescherming vorm te geven en hoe effectief de voorgestelde maatwerkregels zouden zijn. Het toepassen van dergelijke regels lijkt ook relevant voor specifieke sectoren, zoals rioolwaterzuiveringen en bijvoorbeeld agrarische bedrijven. Verdere verkenning en analyse zijn nodig om de haalbaarheid en effectiviteit vast te stellen, gezien de nog bestaande onduidelijkheid over dit onderwerp.

Actie 6 Hunze en Aa's: Verkennen van de noodzaak en mogelijkheden van maatwerkregels.

Landelijke Actielijn 4: Verdere verankering van afspraken in de regelgeving

Deze landelijke actielijn is allereerst een verkenning naar de noodzakelijkheid en wenselijkheid van een nadere verankering van sommige afspraken in regelgeving. Vervolgens zal een juridische en beleidsmatige analyse van de mogelijkheden hiertoe gedaan moeten worden. Hierbij wordt nu gedacht aan de volgende landelijke acties: betere afstemming van toelating en gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden, mogelijk regelen van uitfasering van permanente vergunningen, andere productafspraken over bepaalde verontreinigende stoffen en het onderzoeken van de introductie van een landelijke meld- of vergunningplicht voor grondwateronttrekkingen.

Deze acties betreffen vooral zaken die landelijk nog uitgezocht moeten worden. Er zit nu nog geen directe actie voor het waterschap aan vast. Er wordt wel verwacht dat er meer druk zal komen op een landelijke meld-of vergunningplicht voor grondwateronttrekkingen, omdat KRW-grondwater ook gaat over kwantiteit, namelijk dat de onttrekking van grondwater in evenwicht is met de aanvoer van grondwater. Om dit te kunnen beoordelen is het nodig dat er zicht is op de hoeveelheid onttrokken grondwater. In het waterbeheerprogramma is al een actie opgenomen (actie 6.3.6.) om in beeld te brengen op welke wijze we de totale grondwateronttrekking ten behoeve van beregening in beeld kunnen brengen.

Landelijke Actielijn 5. Tussenevaluatie

De landelijke tussenevaluatie zal in 2024 worden afgerond. We zullen onze eigen tussenevaluatie in 2024 indien nodig actualiseren en vergelijken met de landelijke tussenevaluatie. In de landelijke

tussenevaluatie zal ook het te verwachten effect worden aangegeven van het zevende actieprogramma nitraat met onder andere de bufferstroken en de vanggewassen en de nutriëntverontreinigde (NV-) gebieden. Dit effect is nog niet meegenomen in de huidige eigen tussenevaluatie en moet in 2024 wel worden meegenomen. In de landelijke tussenevaluatie zal naar verwachting ook het handelingsperspectief voor de diverse partijen voor de stoffen duidelijker worden, hetgeen dan ook meegenomen kan worden in de eigen tussenevaluatie.

Actie 7 Hunze en Aa's: Afstemmen van landelijke en eigen tussenevaluatie.

Landelijke Actielijn 6. Voorbereiding op de verantwoording en motivering van uitzonderingen in 2027

Als een lidstaat de KRW-doelen niet haalt kan de Europese Commissie een boete uitschrijven. Het is voorlopig onduidelijk hoe streng de Commissie daarbij zal zijn, bijvoorbeeld in het geval er wel maatregelen zijn genomen maar ecologisch herstel langer duurt dan voorzien. Hoewel decentrale overheden niet rechtstreeks kunnen worden geconfronteerd met dergelijke ingebrekestelling, kunnen de kosten daarvan – wanneer er sprake is van verzuim – wel worden doorberekend via de Wet Naleving Europese Regelgeving Publiekrechtelijke Entiteiten (NERPE).

De KRW biedt een beperkt aantal mogelijkheden om een uitzonderingsbepaling toe te passen wanneer in 2027 een doel niet is bereikt. Landelijke actielijn 6 is gericht op de voorbereiding hierop en zal de volgende zaken leveren:

- een juridische analyse van de uitzonderingsmogelijkheden;
- een vergelijking met het buitenland: hoe verantwoorden andere lidstaten (bijvoorbeeld het Duitse 'Transparanzansatz') en wat is de positie van de Europese Commissie;
- een overzicht van de beschikbare uitzonderingsmogelijkheden en bijbehorende randvoorwaarden;
- een praktische handreiking per uitzonderingsmogelijkheid voor het gebruik ervan door waterbeheerders, inclusief checklist voor benodigde informatie voor dossieropbouw;
- een overzicht van overige 'verzachtende omstandigheden' en andere instrumenten (eventueel technische doelaanpassing);
- beantwoording van (een selectie van) aangedragen praktijkcases.

Waterschap Hunze en Aa's maakt deel uit van het kernteam dat deze actielijn uitwerkt met behulp van juristen. Ook zullen enkele waterlichamen van Hunze en Aa's als praktijkcase worden meegenomen. We zullen waar nodig en mogelijk de uitzonderingsmogelijkheden toepassen op de overschrijdingen die naar verwachting nog aanwezig zijn in 2027 en het gebruik van de uitzonderingen motiveren. Dit kan worden gedaan met behulp van de informatie die voortvloeit uit het kernteam dat deze actielijn uitwerkt, evenals de handreikingen die Rijkswaterstaat gaat opstellen.

Actie 8 Hunze en Aa's: Uitzonderingsbepalingen KRW toepassen en motiveren.

Landelijke Actielijn 7. Voorkomen van en voorbereiden op rechtszaken

a. Inschatten van de juridische risico's van de KRW voor het waterschap

Het doel van deze actielijn is het voorkomen van rechtszaken over de KRW. Om dit te bereiken, is er een landelijke juridische werkgroep opgestart.

Recent heeft het waterschap zelf ook juridische verzoeken ontvangen over ons handelen binnen de KRW. Daarom is het van belang dat het team juridische zaken meer betrokken wordt bij de KRW en dat zij meer kennis opdoen over mogelijke juridische risico's die we kunnen tegenkomen.

Hierdoor kunnen we de juridische risico's die het waterschap Hunze en Aa's loopt bij het uitvoeren van de KRW beter in beeld te brengen. Dit gaan we doen door:

- situaties te onderzoeken waarin we als waterschap mogelijk niet gaan voldoen aan de KRW;
- aan te geven wat de consequenties zijn bij het niet voldoen;
- een inschatting te maken hoe groot de kans is dat we hierop worden aangesproken.

We kunnen daardoor - indien mogelijk - bijsturen om juridische procedures en rechtszaken te voorkomen.

Het KRW-impulsprogramma geeft daarnaast specifiek aan om de volgende punten juridisch te onderzoeken:

- Controleren of de huidige toetsingskaders juist zijn, inclusief toetsing op tijdelijke achteruitgang.
- Bijdragen aan beschikbaarheid en gebruik van toetsingskaders.
- Ondersteunen bij het maken van uitzonderingen voor belangrijke projecten die van "hogер openbaar belang" zijn.

Actie 9 Hunze en Aa's: Juridische risico's van de KRW in beeld brengen.

b. Zorg voor de waterkwaliteit opnemen in de Waterschapsverordening en meenemen bij de weging van het waterbelang

Om te voldoen aan de vereisten van de KRW, waarin wordt gesteld dat er geen achteruitgang van de waterkwaliteit mag optreden, is het belangrijk dat er duidelijk wordt vastgelegd dat wateractiviteiten die kunnen leiden tot achteruitgang van de waterkwaliteit niet worden toegestaan door het waterschap.

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet heeft het waterschap de Keur vervangen door de Waterschapsverordening. In deze verordening is tevens de bruidsschat voor waterschappen opgenomen, waarin bepalingen staan met betrekking tot de bescherming van de waterkwaliteit. Een van deze bepalingen is dat er geen vergunningen mogen worden verleend voor activiteiten die de waterkwaliteit verslechteren (zie artikel 1.2, lid 3 van de Waterschapsverordening). Deze bepaling is momenteel abstract geformuleerd. Voor wat betreft waterkwantiteit zijn er al concrete regels opgenomen met betrekking tot activiteiten die mogelijk de wateraan- en afvoer of de veiligheid negatief kunnen beïnvloeden, maar voor waterkwaliteit is dit nog niet concreet genoeg.

In 2024 wordt er in opdracht van STOWA een landelijk toetsingskader ontwikkeld voor activiteiten die de waterkwaliteit kunnen beïnvloeden. Dit kader kan vervolgens worden betrokken worden bij het maken van een vernieuwde Waterschapsverordening. Daarnaast dient bij het vaststellen van het omgevingsplan door de gemeente rekening te worden gehouden met de belangen van water, zoals bepaald in artikel 5.37 van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl). Dit wordt de weging van het waterbelang genoemd (voorheen de watertoets). Deze belangenafweging kan ook van belang zijn bij andere instrumenten. De

gemeente moet bij het vaststellen van het Omgevingsplan de standpunten van de waterbeheerder betrekken. Dit geldt in het algemeen voor alle waterbelangen, inclusief de waterkwaliteit. Het waterschap kan in het kader van deze belangenafweging een advies geven en de waterkwaliteit hierbij een prominenter rol laten spelen dan momenteel het geval is. Hierbij kan het STOWA-toetsingskader ook worden gebruikt als informatiebron.

Actie 10 Hunze en Aa's: Bescherming van de waterkwaliteit opnemen in de Waterschapsverordening en meenemen bij de weging van het waterbelang.

c. Verantwoordelijkheid en positie overige wateren

In het waterbeheerprogramma is een actie opgenomen over het vastleggen van ambities voor de waterkwaliteit in de overige (niet-KRW) wateren en de afstemming van deze ambitie met de provincie. Tot voor kort gold de landelijke instructie dat voor overige wateren geen EU-verplichtingen waren. Provincies en waterschappen waren vrij in het kiezen van de ambitie en er gold geen resultaatsverplichting voor doelen en eventuele maatregelen. Terwijl we volgens deze lijn aan het uitwerken waren, bleek dat er in 2023 een rechtszaak is begonnen bij de EU met betrekking tot niet-KRW-wateren. De insteek is om meer juridische duidelijkheid te verkrijgen over de verplichtingen voor deze overige wateren. Nederland is aangehaakt bij deze rechtszaak en heeft aangegeven dat er volgens hen geen verplichtingen zijn. De Advocaat-Generaal heeft een uitspraak gedaan en betwijfelt deze vrije invulling van Nederland. Het Hof doet in het voorjaar van 2024 uitspraak. Daarna moet er gekeken worden wat deze uitspraak betekent. Pas als dat duidelijk is, kan worden verder gegaan met het bepalen van de ambitie voor de overige wateren. Er is al wel duidelijk dat de verplichting 'geen achteruitgang' ook geldig is voor de overige wateren, zodat de bescherming in de verordening (actie 10) ook moet gelden voor de overige wateren. Ook is al duidelijk dat de nutriëtnormen voor de overige wateren officieel moeten worden vastgelegd. De oude normen voor de nutriënten zijn sinds de inwerkingtreding van de KRW niet meer geldig. Wanneer de juridische verplichtingen duidelijk zijn kunnen we verder met de acties uit het beheerprogramma betreffende het bepalen van de ambities en het afstemmen met de provincies van de ambities voor de overige wateren. Wanneer we echt meer verplichtingen gaan krijgen voor het halen van (bijvoorbeeld de nutriënten) doelen in de overige wateren kan dat aanzienlijke consequenties gaan krijgen voor de huidige activiteiten in het landelijk en stedelijk gebied.

Actie 11 Hunze en Aa's: Uitzoeken van juridische verplichtingen ten aanzien overige (niet-KRW) wateren.

Extra: Communicatie

De nieuwe ontwikkelingen, de juridische risico's en de onderlinge betrokkenheid tussen de overheden maken dat er meer brede bewustwording en afstemming over deze zaken noodzakelijk is. Om achteruitgang van de waterkwaliteit te voorkomen, zijn ook andere partijen dan het waterschap nodig. Het doel is dat ook de andere overheden meer aandacht gaan besteden aan het achteruitgangverbod en de verbeteringseis voor de KRW bij hun vergunningverlening, hun visies en planvormingstrajecten. We willen een brochure maken die gebruikt kan worden in de ambtelijke en bestuurlijke communicatie met provincies, gemeenten, terreinbeheerders en

landbouworganisaties met als doel dat zij de aandacht voor het achteruitgangverbod en de verbeteringseis opnemen in hun beleidsplannen.

Actie 12 Hunze en Aa's: Brochure maken over de KRW als input voor beleidsplannen van derden.

Bovenstaande zaken willen we oppakken en vormen samen het actieplan KRW-impulsprogramma. Het betreft acties die niet al zijn opgenomen in het stroomgebiedsbeheerplan of in het waterbeheerprogramma. In onderstaand kader zijn onze extra acties samengevat.

Actieplan KRW-impulsprogramma Hunze en Aa's

1. Tijdige uitvoering hermeandering/grondverwerving.
2. Bewaken van KRW-belangen in PPLG.
3. Actualisatie van de lozingsvergunningen.
4. Controle van de lozingsvergunningen en invulling geven aan gebiedsgericht toezicht.
5. Analyse lozingen van KRW-stoffen door rwzi's.
6. Verkennen van de noodzaak en mogelijkheden van maatwerkregels.
7. Afstemmen van landelijke en eigen tussenevaluatie.
8. Uitzonderingsbepalingen KRW toepassen en motiveren.
9. Juridische risico's van de KRW in beeld brengen.
10. Bescherming van de waterkwaliteit opnemen in de Waterschapsverordening en meenemen bij de weging van het waterbelang.
11. Uitzoeken van juridische verplichtingen ten aanzien van overige (niet-KRW) wateren.
12. Brochure maken over KRW als input voor beleidsplannen van derden.

Deze acties zijn gebaseerd op het plan van aanpak KRW-impulsprogramma van januari 2024. Het Rijk geeft aan dat het plan van aanpak een groeiend document is, waarbij sommige zaken nog in ontwikkeling zijn, zoals bijvoorbeeld de aanpak van indirecte lozingen en de verantwoordelijkheden van andere overheden. Voor indirecte lozingen van bedrijven en huishoudens is intensievere samenwerking tussen bedrijfsleven, omgevingsdiensten, provincies, waterschappen en IenW (VTH en productbeleid) nodig. In het plan van aanpak staat aangegeven dat de precieze acties op dit thema en bijvoorbeeld de bronnen van stedelijk afvalwater de toedeling naar verantwoordelijke partij nog onderwerp van gesprek is. Het is daarom mogelijk dat er in 2025 nog een enkele actie bijkomt en benoemde acties gewijzigd of aangevuld worden.

Financiën

Dit bestuursvoorstel is vooral een inhoudelijke analyse van de stand van zaken voor de KRW en een doorkijk naar 2027, leidend tot een lijst van noodzakelijke acties. De precieze invulling van deze acties moet nog gaan plaatsvinden.

We gaan ervan uit dat we de voorgestelde acties kunnen uitvoeren zonder de inzet van extra middelen en/of personeel. Wanneer blijkt dat er onvoldoende capaciteit of geld is om de acties uit te voeren, zal er voor de betreffende actie een apart voorstel over de financiering aan het bestuur worden gedaan.

Risico's en kansen

Er blijft, ook na het uitvoeren van het actieplan en de uitvoering van alle geplande KRW-maatregelen, het risico aanwezig dat de doelen voor de KRW niet overal gehaald worden. Onder extreme weersomstandigheden kunnen afwijkingen in nutriënten en de biologie voorkomen omdat sommige parameters nog niet robuust voldoen aan de doelen. Daarnaast zal waarschijnlijk een aantal stoffen overschrijdend aanwezig blijven. De uitvoering van het actieplan geeft geen garantie op doelbereik maar vergroot deze wel. Belangrijk is dat de uitvoering van de acties het risico op rechtszaken en ingebrekestelling vanwege nalatigheid van het waterschap sterk verkleint.

Extern betrokkenen/extern overleg

Dit voorstel is een uitwerking van de brief van minister Harbers aan de Tweede Kamer over het KRW-impulsprogramma. Het landelijke impulsprogramma met extra acties om de KRW-doelen te halen is besproken in landelijke commissies CWE van de Unie van Waterschappen, in ons RBO-Noord-overleg, waarin ook de noordelijke provincies en andere waterschappen vertegenwoordigd zijn en in het landelijke Bestuurlijk Overleg KRW. Er wordt van de waterschappen verwacht dat ze acties uitvoeren van dit impulsprogramma. Dit bestuursvoorstel met de stand van zaken en het voorgestelde actieplan is ambtelijk gedeeld met de provincies en de andere noordelijke waterschappen.

Communicatie

Met de maatregelen in dit voorstel geven we invulling aan wat we als waterschap willen doen om bij te dragen aan het halen van de KRW-doelen. Tegelijkertijd is de verwachting dat in 2027 niet alle KRW-doelen in ons gebied zullen zijn gehaald (net zoals elders in Nederland). Dit onder meer omdat voor doelbereik inzet van meerdere partijen nodig is. Als waterschap hebben we niet overal of altijd handelingsperspectief. Ook hebben sommige maatregelen tijd nodig om tot resultaten te leiden. De boodschap dat we het niet alleen kunnen en dat we al veel hebben gedaan en veel doen om KRW-doelen te halen, willen we voor het voetlicht brengen. Daarnaast willen we derden stimuleren om ook bij te dragen aan de realisatie van de KRW.

Communicatie krijgt invulling via onder meer:

- een aangepaste webpagina over de KRW op onze website;
- de eerdergenoemde brochure (actie 12);
- aandacht voor communicatie rondom nieuwswaardige momenten;
- rondom en vanuit de acties die staan benoemd in dit bestuursvoorstel.

We willen eenduidig communiceren over de stand van zaken met betrekking tot de KRW bij ons waterschap. Hiervoor zal een kernboodschap worden opgesteld. Deze zal worden geactualiseerd wanneer zich relevante ontwikkelingen voordoen. We sluiten daarbij aan bij het landelijke KRW-verhaal van de waterschappen.

Wettelijke kader/juridische procedure/inspraak

Indien de doelen voor de KRW uiterlijk in 2027 niet voldoen, is er grote kans dat Europa Nederland hierop aanspreekt. Het is aannemelijk dat indien er grove overtredingen geconstateerd worden, dat er boetes volgen. Onder de wet NERPE kan de Rijksoverheid (delen van) een boete doorschuiven naar andere overheden. Dit zal alleen aan de orde kunnen zijn, indien er sprake is van nalatigheid bij lagere overheden.

Dit bestuursvoorstel is onder andere bedoeld om juridische risico's voor het waterschap voor de KRW te verkleinen. Er zijn diverse acties die we (moeten) nemen om niet het risico te lopen dat we nalatig zijn geweest en in gebreke gesteld kunnen worden. Dit betreft met name de actualisatie van de vergunningen, de controle van de vergunningen en de handhaving. Ook bijvoorbeeld de aandacht voor de lozingen vanuit de rwzi's is van belang.

De verwachting is dat indien we de in dit voorstel opgenomen maatregelen en acties uitvoeren, de kans op aansprakelijkheid voor het niet halen van doelen klein is. Er is op dit moment onzekerheid over deze verwachting. De deadline is immers nog niet geweest, en er is weinig jurisprudentie beschikbaar.

We hoeven dit bestuursvoorstel niet ter inzage te leggen en geen juridische procedure te doorlopen.

Uitvoering/tijdspad/evaluatie

Sommige acties uit het actieplan zijn al in 2023 gestart. Andere acties gaan van start in het voorjaar van 2024. In het voorjaar van 2025 willen we de voortgang van de acties rapporteren. Dan kan ook een actualisatie van de tussenevaluatie worden gegeven, gebaseerd op de nieuwe meetresultaten. Ook de resultaten van de landelijke tussenevaluatie zullen dan gereed zijn en kunnen samen met de landelijke voortgang van het KRW-impulsprogramma worden gerapporteerd.

In 2025 vinden waarschijnlijk de verplichte gebiedsprocessen plaats voor het KRW-stroomgebiedsbeheerplan 2028-2033 en voor het volgende waterbeheerprogramma. In dit gebiedsproces kunnen de uitkomsten van de tussenevaluatie en voortgang van het actieplan meegenomen worden. Relevante inhoud en vervolgacties uit de tussenevaluatie en het actieplan worden opgenomen in deze plannen. Beide ontwerp plannen worden in 2027 ter inzage gelegd en eind 2027 vastgesteld.

Voorstel

- Kennisnemen van de voortgang van de geplande KRW-maatregelen.
- Kennisnemen van de eigen 'Tussenevaluatie KRW-doelbereik 2023'.
- Kennisnemen van voor een bepaalde tijd extra inzet ten behoeve van de actualisatie van vergunningen.
- Instemmen met het 'Actieplan KRW-impulsprogramma Hunze en Aa's'. Uitgangspunt is dat er geen extra middelen en personeel ingezet hoeven te worden. Mocht dit wel het geval blijken te zijn, dan komt dit expliciet terug in het bestuur.

namens het dagelijks bestuur,

Harm Küpers
secretaris-directeur

Geert-Jan ten Brink
dijkgraaf